

Lausunto

13.11.2023

Asia: VN/27802/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kielitaitolain 12 §:n ja yleisistä kielitutkinnoista annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Valtionhallinnon kielitutkinnon rinnalla virkojen kelpoisuuteen liittyvien kielitaitovaatimusten osoittamisessa käytetään Yleisten kielitutkintojen (YKI) suomen kielen ylimmän tason tutkintoa. YKIn ylimmän tason suomen tutkinnon muuttuminen maksuttomaksi tulisi vaikuttamaan siihen, että tutkintoon osallistuvien määrä kasvaisi kovasti. Syynä tähän on se, että suomen ylimmän tason tutkintoa voidaan käyttää myös osoittamaan kansalaisuuden edellytyksenä olevaa kielitaito. Tämän vuoksi on hyvin todennäköistä, että monet osallistujat haluaisivat jatkossa osallistua mieluummin maksuttomaan ylimmän tason tutkintoon kuin maksulliseen keskitason tutkintoon (155 e).

Tutkintoon tulisi tässä tapauksessa varmasti osallistumaan myös sellaisia henkilöitä, joiden suomen tai ruotsin kielen taito ei mitä todennäköisimmin vielä täytä ylimmän tason arviointikriteereitä. Jos tutkinto halutaan maksuttomaksi, henkilöiden ilmoittautumista pitäisi rajoittaa jollakin tavalla. Tämä tarkoittaisi sitä, että ilmoittautumisvaiheessa osallistujilta pitäisi kysyä taustatietoja, esimerkiksi sitä, miksi he ovat tulossa tutkintoon ja mikä heidän ensikielensä on. Taustatiedoissa pitäisi ennen kaikkea selvittää, että kyse on nimenomaan valtion virkatehtäviin hakemiseen tarvittavan kielitaidon osoittamisesta. Tämä taas voi aiheuttaa ongelmia yleisemmän yhdenvertaisuuden näkökulmasta: miksi tutkinnossa kohdellaan eri tavalla eri osallistujaryhmiä. Testiin osallistujat ovat pääosin korkeakoulutettuja ja eri ensikieltä puhuvia, jotka tulevat testiin tavallisesti osoittaakseen kielitaitonsa työpaikkaa varten mutta eivät välttämättä valtion virkatehtävien vuoksi. Lisäksi on hyvä ottaa huomioon maksuttomuutta pohdittaessa, että YKIn ylimmän tason tutkinto maksaa osallistujalle 195 euroa, mikä on esimerkiksi valtionhallinnon kielitutkintoon verrattuna hyvin kohtuullinen.

Maksuttomuus tulisi vaikuttamaan myös tutkinnon järjestämiseen. Tällä hetkellä ylimmän tason tutkintoja järjestävät oppilaitokset voivat ottaa tutkintoon vain rajallisen määrän osallistujia, koska tutkinto vaatii enemmän järjestelyjä kuin keskitason tutkinto. Ylimmän tason puhumisen osakokeeseen kuuluu studiokokeen lisäksi kasvokkainen, yksilöllinen haastattelu (15 minuuttia),

jossa testattava keskustelelee muutamista teemoista tehtävään koulutetun haastattelijan kanssa. Koska haastattelu on yksilöllinen, kullakin osallistujalla on tältä osin hänelle henkilökohtaisesti räätälöity aikataulu. YKIn kouluttama haastattelija ei voi yhdellä tutkintokerralla haastatella useita osallistujia, koska testipäivä venyisi kohtuuttomasti. Jos haastatteliijoita taas on useampia yhtä aikaa testipaikalla, tarvittaisiin useita tiloja ja laitteita (videokamera ja ääninauhuri), mikä nostaisi järjestämisen kuluja. Useampia tiloja tarvittaisiin myös siihen, että testisalaisuus säilyisi: haastatteluosuuden suorittaneet eivät voi odottaa samassa tilassa haastatteluun menevien kanssa. Haastattelu ei ole välttämättä viimeinen osakoe tutkintopäivänä, minkä vuoksi haastateltavia on usein valvottava koko tutkintopäivän ajan haastattelun jälkeen. Osallistujamäärän todennäköinen nousu maksuttomuuden myötä tarkoittaisi myös sitä, että tarvitaan aiempaa enemmän haastatteliijoita. Haastattelijat tekevät haastatteluja oman työnsä ohessa ja ilmoittautuvat niihin omien aikataulujensa mukaan, joten ei ole varmaa, että heitä on aina saatavilla riittävä määrä.

Suomen ylimmän tason tutkintoa järjestetään tällä hetkellä vain kolme kertaa vuodessa ja ruotsin tutkintoa kaksi kertaa vuodessa rajatulle määrälle osallistujia. Jos halutaan, että valtion virkoihin hakeville tulee oma kiintiönsä tutkintokerroille, se ei voi olla kovin iso, koska jos tällaisia osallistujia ei tule, kiintiö veisi paikkoja muilta osallistujilta. Tämänhetkinen ilmoittautumisjärjestelmä ei myöskään taivu kiintiöintiin. Kun tutkintopaikkojen ja osallistujien määrä on joka tapauksessa rajallinen, paikat saattavat täytyä hyvin nopeasti, minkä vuoksi testiä eniten tarvitsevat ja siitä hyötyvät eivät välttämättä pääse osallistumaan siihen silloin kun haluavat ja siellä missä se olisi järkevintä.

Maksuttomuus todennäköisesti johtaisi myös siihen, että tarvitaan lisää tutkintokertoja, mikä jälleen vaikuttaisi niin testikokonaisuuksien laadintaan ja suoritusten arviointiin kuin niiden järjestämiseen. Tarvittaisiin aiempaa enemmän testikokonaisuuksia ja arviointia tekeviä arvioijia sekä haastatteliijoita ja lisäresursseja järjestämiseen, mikä tuo lisäkustannuksia tutkintojärjestelmälle. Keskitason tutkinto työllistää useita järjestäjiä kuutena lauantaina vuodessa eri puolilla maata. Keskitason osallistujia on tutkintokerroittain niin paljon, että samanaikaisesti ei yksinkertaisesti mahdu nykyistä enempää muiden tason tutkintoja järjestettäväksi. Jos osallistujamäärä lisääntyy maksuttomuuden vuoksi, tarvittaisiin erilliset testipäivät ylimmälle tasolle, mikä lisää järjestäjien työkuormaa entisestään. On mahdollista, ettei kysyntää vastaavaa määrää uusia järjestäjiä löydetä tai että olemassa olevat järjestäjät eivät pysty lisäämään tutkintopäivien määrää ja/tai merkittävästi lisäämään tutkintoon osallistujien määrää.

Mikäli ylimmän tason maksuttomuuteen kuitenkin päädyttäisiin, Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen työpanoksen kasvu ja kulujen kohoaminen on resursoitava uudelleen. On mahdollista, että tässä muutoksessa on kyse sellaisesta erikseen neuvoteltavasta kehittämistoimesta, johon viitataan Opetushallituksen ja Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen välisen hankintasopimuksen kohdassa 3.3.

Huhta Ari

Jyväskylän yliopisto Soveltavan kielentutkimuksen keskus